

Oscar och Sadie Dahlbäck

Dåtidens entreprenörer i Jönköping

En Oscar, så sa man i Piteå, där min morfar växte upp. Han föddes 1886 i ett hem som man i dag skulle beteckna som strängt. Hemmet var fattigt men tryggt, barnen fick hjälpa till och lära sig "veta hut". Oscar genomgick folkskola och fick sedan, tack vare en släkting, fortsätta sina studier i Stockholm och Uppsala, där han läste juridik.

Sadie, som blev min mormor, föddes samma år men i en annan del av världen. Hennes föräldrar hade som många andra emigrerat till Amerika några år tidigare.

Sadies mamma dog i barnsäng då nästa barn kom till världen. Sadies pappa, Robert Sjöstedt (bördig från Hjo), tog med sina barn på den långa båtresan hem till Sverige för att hitta någon som tog hand om dem. Det yngsta barnet dog strax efter ankomsten.

Roberts äldre syster och sväger adopterade Sadie. Robert återvände till Amerika igen men behöll kontakten. Sadie växte upp i Filipstad men gjorde sin utbildning till sjuksköterska i Uppsala.

Det var där de träffades, Oscar och Sadie.

Deras första hem blev i Vadstena där Oscar fick sin första tjänst som borgmästare.

Sadie blev, som de flesta då, hemmafru, Hon engagerade sig i olika organisationer.

Det första barnet, Karl-Erik föddes och strax därefter flyttade den lilla familjen till Jönköping där Oscar fått en ny tjänst som stadens borgmästare.

Familjen Dahlbäck inrättade sitt hem i den stora vackra trävillan Gullabo på Villagatan.

Här föddes de två döttrarna, Gunnel och Barbro.

Hemmet stod alltid öppet för dem som av någon anledning behövde en hjälpande hand eller tak över huvudet. Tidvis bestod hushållet av flera än bara familjen.

Till hjälp i hemmet fanns dåtidens s.k. Jungfrur som var duktiga på många olika uppgifter i ett hem, matlagning, servering, städning, sömnad, barnskötsel mm.

Oscar och Sadie var båda förespråkare i nykterhetsrörelsen. Vita bandet låg Sadie varmt om hjärtat. Där var hon också ordförande under många år.

Viktor Rydberg, jönköpingskald, var en bland många som Oscar gärna citerade och läste.

Han satte upp och organiserade flera krönikerspel (teater), i stadsparken bl.a. Vapensmeden. (Statyn av Harpolekaren och hans son står i Rådhusparken).

För många är begreppen okända och idag går vi förbi utan att veta varför statyn står där.

Som barnbarn fick vi tidigt höra att sången Gläns över sjö och strand var en text skriven av Viktor Rydberg och att dikten Tomten, som lästes och fortfarande läses högt varje julafton, var en dikt av denne författare.

Med respekt lyssnade vi tysta och förundrade medan morfar läste dikten medan bilderna skapades av oss själva.

"Midvinternattens köld är hård ..."

Under många år samlade Oscar ihop en ansenlig mängd böcker, skrifter och annat som tillhört Viktor Rydberg. Så småningom kunde ett museum inredas och öppnas i Johan III hospital på Tändsticksområdet.

Tyvärr är det nedlagt och numera inrymt i stadens museum men i decimerat omfång.

Ett annat av makarna Dahlbäcks engagemang var iordningställandet av Gudmunds källare.

Valven borrades fram under marken vid Kapellgatan och salar med olika teman och ordspråk målades i ornament på väggarna. Viktor Rydberg och Vapensmedens diktning gick som en röd tråd i utsmyckningar och målningar. *

Oscar var en av dem som satte sin prägel på utformning och inredning. Gudmunds källare fick en medeltida karaktär. (1500-tal)

Restaurangen blev ett viktigt och unikt inslag bland Jönköpings matställen.

Vita bandet hade inflytande i restaurangen där ingen alkohol fick serverades.

Gudmunds källare är ännu ett matställe som fått stryka på foten och det förblir en saknad restaurang för oss som fått uppleva charmen och stämningen i de medeltida underjordiska valven.

Oscar startade Föreningen Norden 1928, som var en viktig samling under 2:a världskriget. Än i dag är det en levande och aktiv organisation.

Tillsammans med Vita bandet startade Oscar och Sadie ett hem "mors vila" på Vistakulle. Där kunde utarbetade husmödrar få en fristad och hämta nya krafter.

Detta är berättelsen om

Mina morföräldrar Oscar och Sadie Dahlbäck som levde och verkade i Jönköping 1930-1950-talet.

De gjorde även många andra insatser och uppoffringar som inte kom i offentlighetens ljus. Många av stadens mindre bemedlade och utslagna fick ofta en slant eller något som de saknade.

Tack till moster Barbro Dahlbäck som hjälpt mig och varit ett stöd i denna lilla resumé om Oscar och Sadie för nästan 100 år sedan.

*Läs Vapensmeden, för att förstå bakgrunden till Mäster Gudmund, harpolekaren och hans son.

Birgitta Gunnarsson

Sadie och Oscar Dahlbäck på promenad i Rådhusparken

Mäster Gudmunds källare på Kapellgatan

Johan III Hospital där Viktor Rydbergs museet fanns.

Interiör från Källarvalven

Herbert Pöder, mångårig ägare och kökschef på Gudmunds Källare.